

<https://centreua.org/wp-content/uploads/2023/02/Znajty-misto-pobratyma.-Korotka-instruksiya-dlya-OMS.pdf>

5. Партнерство задля відновлення та розвитку. URL: <https://decentralization.gov.ua/twincities>

6. Список партнерств мережі SKEW. URL: <https://skew.engagement-global.de/spisok-partnerstv-merezi-skew.html>

7. Співпраця побратимів: у яких сферах іноземні муніципалітети підтримують українські міста. URL: <https://transparentcities.in.ua/articles/spivpratsia-pobratymiv-u-yakyykh-sferakh-inozemni-munitsypaliteti-pidtrymuiut-ukrainski-mista>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-311-1-34>

Горюнова Є. О.,

кандидат історичних наук, доцент,

директор Навчально-наукового гуманітарного інституту

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЄС НА ТЛІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Перехід на новий рівень інтеграції – від економічних Спільнот до політичного союзу – вимагав від європейських політиків узгодження зовнішньополітичних дій, що знайшло відображення у формуванні «другої опори» ЄС – Спільної зовнішньої політики та політики безпеки (СЗПБ).

Однак інституалізація СЗПБ відбувається тільки на початку ХХІ ст. в межах Лісабонського договору, де були чітко визначені функції наднаціональних інституцій, принципи прийняття рішень та можливості впливу національних держав. Відповідно, головними інститутами в сфері СЗПБ виступають Європейська Рада як представництво голів держав та урядів та Рада ЄС на рівні національних міністрів. Тобто спільна зовнішня політика залишається в більшій мірі прерогативою національних держав, які мають досягнути консенсусу в процесі прийняття рішень. Це створює певні проблеми через можливість блокування одною державою рішень представників решти країн.

Важливу роль в формуванні спільних засад грає Верховний представник ЄС в сфері зовнішньої політики, який має в своєму розпорядженні розгалужену зовнішньополітичну службу ЄС.

Серйозним випробуванням для СЗПБ стає російська агресія проти України в 2014 році: анексія Криму та військові дії на сході країни. Реакція ЄС на дії РФ була мінімальною: на позачерговому засіданні Європейської Ради 6 березня 2014 р. більшість країн ЄС виступали проти конфронтації з Росією та пропонували обмежитися політичними заявами та обмеженими санкціями.

На засіданні Європейської Ради 21–22 березня 2014 р. було зазначено, що ЄС підтримає територіальну цілісність та суверенітет України та засуджує «незаконну анексію Криму та Севастополя». Впроваджені навесні 2014 р. санкції проти російських фізичних та низки кримських юридичних осіб не створювали проблем для Кремля, що спонукало Москву ще більше підтримувати зброєю бойовиків на Сході України. Перші більш-менш серйозні санкції було введено в липні 2014 р. після збиття бойовиками на Донбасі малоазійського літака з європейцями на борту.

Також влітку 2014 р. Україна підписала з ЄС Угоду про асоціацію та Зону вільної торгівлі в 2014 р., яка була готова до підписання ще восени 2013 р., але була відкладена тодішньою українською владою.

Однак в цілому політика ЄС щодо російсько-української війни залишається дуже обережною, незважаючи на агресивну політику Росії проти України. У цей період головну роль у врегулюванні «української кризи» відіграють лідери держав ЄС, а не європейські інституції. Так, канцлерка Німеччини Ангела Меркель у лютому 2015 р. (під час загострення під Дебальцево) протягом тижня здійснила декілька візитів: до Вашингтону, який наполягав на наданні Україні летальної зброї, Москви, Мінську та Києва. Внаслідок її дипломатичної активності бойові дії вдалось пригальмувати без надання Україні зброї.

Незважаючи на зусилля західних лідерів, проведення зустрічі в Нормандському форматі новообраного президента України Володимира Зеленського з очільником Кремля наприкінці 2019 р., дипломатичного розв'язання знайдено не було. Навпаки, нерішучість європейських лідерів та їх енергетична залежність від РФ (запуск газогону «Північний потік») створили у російського президента Володимира Путіна уявлення про бездіяльність ЄС у випадку повномасштабної російської агресії проти України.

Як продемонстрували події кінця лютого 2022 року, коли Росія розпочала повномасштабне вторгнення, ЄС дотримувався обережної політики. На екстреній зустрічі Європейської Ради 24 лютого 2022 р. лідери ЄС традиційно засудили агресію РФ та вимагали від Москви вивести війська. Але в дійсності в ЄС спостерігали за розвитком подій, бо не дуже вірили в можливість України зупинити агресора.

У той час українська дипломатія йде ва-банк – 28 лютого 2022 р. Україна подає заявку на вступ до ЄС, що вимагало від Брюсселю чіткого політичного визначення, бо відмову можна було розглядати як визнання російських прав на Україну. Європарламент 1 березня рекомендує надати Україні статус кандидата, а 11 березня після багатогодинної дискусії на засіданні Європейської ради було прийнято рішення запустити процес євроінтеграції України. 17 червня Єврокомісія рекомендує надати статус кандидата Україні, який Європейська Рада підтримує 23 червня.

На тлі військових успіхів України змінюється позиція ЄС щодо постачання летальної зброї: з березня починається виділення коштів на закупівлю зброї для України в межах Європейського інструменту підтримки миру. Протягом короткого часу було виділено понад 2 млрд євро для придбання летальної зброї. Станом на квітень 2023 р. військова допомога в межах цього інструменту складає 3,6 млрд євро [1].

Для надання фінансової допомоги ЄС лібералізує торгівлю з Україною шляхом скасування мита на український експорт на рік. Крім того, Євросоюз виділяє мільярди євро у вигляді макрофінансової допомоги: протягом 2022 р. Україна отримала 7,2 млрд євро від ЄС, у планах на 2023 р. – ще 18 млрд євро [2].

Важливим елементом політики ЄС щодо РФ залишаються санкції, які відрізняються значно більшим масштабом: вони охопили понад 200 російських підприємств та банків (в 6 разів більше, ніж протягом 2014–2021). Насамперед, обмеження торкнулися оборонної сфери РФ та суміжних підприємств (КАМАЗ, Ульяновський автомобільний завод, науково-дослідні інститути та конструкторські бюро). Також було заборонено продавати до Росії товари подвійного призначення (дрони, програмне забезпечення тощо) та високотехнологічну продукцію.

ЄС закриває доступ для російських банків до власного ринку капіталів та відключає ключові російські банки від системи міжнародних платежів SWIFT, що суттєво ускладнило роботу фінансової системи та російського бізнесу.

Санкції охопили транспортну галузь: ЄС закриває повітряний простір для російських літаків, а морські порти для російських суден. Для російських операторів вантажних перевезень також вводяться обмеження.

Однак найбільш вагомий вплив на російську економіку здійснили європейські енергетичні санкції. Навесні 2022 р. було прийнято рішення про заборону імпорту російського вугілля (8 млрд євро щорічного прибутку). На другому етапі, незважаючи на протидію Угорщини, було прийнято рішення про ембарго на нафту та

нафтопродукти морським шляхом (90% імпорту з РФ). У 2023 р. ЄС разом з G7 вводить граничні ціни на російську нафту та нафтопродукти.

Незважаючи на відсутність заборони на імпорт російського газу, більша частина держав ЄС протягом 2022 р. відмовилась від його закупівлі, внаслідок чого частка російського газу в імпорті ЄС знизилась з 41 до 7% [3].

Оціночна вартість експортних обмежень складає 32,5 млрд євро (36% експорту ЄС до вторгнення) та 57% довоєнного імпорту на суму в майже 90 млрд євро [4].

Однак, як справедливо зауважує Верховний представник ЄС з питань зовнішньої політики Ж. Боррель, санкції не дадуть миттєвого ефекту, хоча вони поступово будуть руйнувати економіку Росії. «Росія втрачає гроші... Торгівля скорочується, дефіцит держбюджету зростає, і товарообіг також упав. Великий дефіцит торговельного балансу», – вважає він [5].

Таким чином, спільна зовнішня політика ЄС радикально змінилась на тлі російської повномасштабної агресії: від заяв про «глибоку стурбованість» та малоефективних санкцій ЄС нарешті перейшов до більш серйозних дій: військова допомога Україні, більш жорсткі обмеження, відмова від російських енергоресурсів тощо. Однак, головним є формування в європейських політиків розуміння рівня загрози, який несе Росія не тільки Україні, але й всій Європі. Тому Ж. Боррель впевнений, що ЄС не може дозволити Росії виграти в цій війні, бо це «означало б дозволити їй знищити наші демократії та саму основу світового порядку, заснованого на міжнародних правилах» [6]. Відповідно, Європа й далі готова надавати військову та фінансову підтримку Україні, хоча й шукає можливості для скорішого завершення війни.

Список використаних джерел:

1. Ukraine: Council agrees on further military support under the European Peace Facility. 02.02.2023. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/02/02/ukraine-council-agrees-on-further-military-support-under-the-european-peace-facility/?utm_source=dsms-auto&utm_medium=email&utm_campaign=Ukraine:+Council+agrees+on+further+military+support+under+the+European+Peace+Facility

2. Усі країни Євросоюзу підтримали надання 18 мільярдів євро допомоги Україні. УНІАН. 13.12.2022. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/usi-krajini-jevrosyuzu-pidtrimali-nadannya-18-milyardiv-jevro-dopomogi-ukrajini-12077142.html>

3. В Європі оголосили про повну незалежність від російського газу. ZN. 24.10.2022. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/v-jevropi-oholosili-pro-nezalezhnist-vid-rosijskoho-hazu.html>

4. Санкції, запроваджені ЄС щодо Росії через вторгнення в Україну. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-sanctions-against-russia-following-invasion-ukraine_uk

5. Боррель оцінив вплив санкцій на економіку Росії. Радіо Свобода. 23.02.2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-borrell-sankciji-es-vplyv-na-ekonomiku-rosiji/32285310.html>

6. The sanctions against Russia are working. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/sanctions-against-russia-are-working_en?s=232

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-311-1-35>

Губарєв С. В.,

*кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри публічного та приватного права
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

Шабалін А. В.,

*кандидат юридичних наук, старший дослідник, адвокат,
завідувач відділу питань захисту прав інтелектуальної власності
Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ (XII–XV СТ.СТ.)

Розвиток національної системи охорони та захисту права інтелектуальної власності в Україні не можливе без дослідження особливостей становлення та розвитку інституту захисту цивільних права суб'єктів права інтелектуальної власності в країнах Західної Європи.

Це пов'язано із тим, що саме правовий досвід Європи, щодо захисту прав творців (у галузі техніки, мистецтва), став основою для національної системи захисту прав на продукти інтелектуальної діяльності.